

Столярчук Л.Б.

викладач,

Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ КАНАДИ

У контексті формування демократичної правової держави та розвитку стійкої міжнародної співпраці в Україні досить гостро постала проблема професійної підготовки фахівців у галузі права, які б забезпечували захист демократичних прав і законних інтересів громадян, відстоювали суверенність України та формували її позитивний імідж на міжнародній арені. Це зумовлює необхідність вивчення особливостей організації та функціонування системи професійної підготовки юристів провідних країн світу, зокрема Канади.

Канаді притаманна дворівнева система освіти – загально-університетська та професійна. Право як спеціальність вивчається в спеціальних професійних закладах – правничих школах, яких у Канаді налічується 25 і які функціонують при університетах та відрізняються переважно кількістю студентів та оплатою за навчання. Утвердженню інституту правничої школи сприяла потреба в системній підготовці юриста, зокрема, до кваліфікаційного іспиту, а відтак, і практики права [1, с. 48]. Вступити до правничої школи можна лише пройшовши чотирирічний курс загально-університетського навчання та отримавши освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра з будь-якої спеціальності. При зарахуванні до правничих шкіл вступні випробування не проводяться, натомість вступна комісія здебільшого бере до уваги результат LSAT (загальнонаціональний обов'язковий іспит для вступників до юридичних навчальних закладів, який являє собою набір логічних тестів) та середній арифметичний бал оцінок (GPA), отриманих в університеті, а також враховуються академічна та громадська діяльність вступника, рекомендаційні листи, есе-обґрунтування бажання навчатися в обраному закладі, набутий досвід роботи і його суть. Варто зазначити, що кількість місць для вступу у кожен правничу школу є обмежена, тому зарахування відбувається на основі великого конкурсного відбору.

Формуванню традицій юридичної професії та освіти в Канаді сприяла правова система країни, яка характеризується наявністю двох юрисдикцій. Всі провінції і території в межах Канади, за винятком Квебеку, слідує юридичній традиції загального права, тоді як з історичних причин у Квебеку дотримуються системи цивільного права. З цієї причини в Канаді існує дві програми навчання для здобуття ступеня в галузі права. Вступивши до юридичного університету, студент може отримати освітньо-кваліфікаційний рівень LL.B. (бакалавр права) або JD (Juris Doctor – Доктор юриспруденції), що вважається професійною освітою у сфері права. Слід зауважити, що зміна в академічній номенклатурі на користь JD у якості ступеня зі загального права замість LL.B., яка в даний час завершена або знаходиться на етапі обговорення в ряді канадських шкіл, не вплинула на рівень навчання, тому що ці ступені рівноцінні [3, с. 254]. У Квебеку ступені з цивільного права включають бакалавра права (LL.B.), ліцензіата права (LL.L.) або бакалавра цивільного права (B.C. L.) Завдяки подвійній системі права в Канаді, деякі

правничі школи надають можливість студентам отримати подвійний диплом із загального та цивільного права. Зокрема, курс навчання в університеті Макгілла триває чотири роки і завершується присвоєнням ступенів бакалавра з загального права та бакалавра з цивільного права провінції Квебек (LL.B./B.C. L.). Ступінь LLM (Master of Law – Магістр права) вважається додатковою юридичною освітою, яку можна отримати після LLB чи JD. Для зарахування на програму LLM необхідно пройти випробування, подавши низку документів, зокрема копію диплому з оцінками, резюме, рекомендаційний і мотиваційний листи. Курс навчання триває один рік і передбачає поглиблене вивчення права і виконання досліджень по вузькій спеціалізації, наприклад, захист інтелектуальної власності, конституційне право, міжнародне право тощо. Ступінь магістра переважно отримують з метою кар'єрного росту чи працевлаштування в міжнародну компанію, а також ті, хто має намір займатися викладацькою, науковою діяльністю і в подальшому здобути ступінь PhD (Doctor of Philosophy – Доктор філософії) у галузі права.

Звичайна трьохрічна програма денного навчання чи чотирирічна програма заочного навчання в канадській правничій школі передбачає опанування ряду загальнообов'язкових предметів на першому курсі (контракти, делікти, право власності, конституційне право, юридична деонтологія тощо), які сприяють виробленню вмінь та навиків правничого письма та судових процесів, та вибіркових – на наступних, котрі мають на меті не лише забезпечити студентів знаннями у певних галузях права, а й навчити користуватися правничою бібліотекою (законодавчою базою, судовою практикою, навчальною літературою та періодикою тощо) та правовому мисленню («мислити як правник») – для вирішення правових питань. Головним завданням такої освіти є забезпечення професійного навчання для майбутніх юристів, яке необхідне для отримання ліцензії на адвокатську та юридичну практику. Проте отримання диплома правничої школи не надає право здійснювати юридичну діяльність в Канаді. Після закінчення навчання необхідно пройти обов'язкову практику (articling) в тій провінції, в якій випускник має бажання працювати. Вимоги до практики можуть різнитися в залежності від провінції, але вона здебільшого триває близько року (у Квебеку – 6 місяців) і відбувається під керівництвом кваліфікованого юриста з ліцензією і досвідом роботи не менше 5 років, незалежно від місця його роботи, зокрема у великих юридичних компаніях, середніх чи малих фірмах, прокуратурі, адміністрації міста чи провінції, судах чи неурядових організаціях тощо. Наступним етапом на шляху до отримання ліцензії на здійснення юридичної практики від спеціальної профорганізації юрисдикції – суду чи бару (bar) є успішна здача правничого кваліфікаційного іспиту (bar examination) обраної провінції, оскільки у Канаді не існує єдиного загальнодержавного екзамену.

Отже, система юридичної освіти в Канаді є надзвичайно селективною, короткотерміною, водночас ефективною, орієнтованою на індивідуальні потреби студентів та розвиток їх аналітичних умінь і навичок. Органічно поєднуючи теорію та практику, таке навчання забезпечує формування всебічно розвиненого фахівця у галузі юриспруденції, який готовий виконувати складний комплекс практичних завдань із захисту прав і свобод громадян та цінностей правового демократичного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Бігун В. С. Юридична професія та освіта. Досвід США у порівняльній перспективі / В. С. Бігун. – К.: Видавнича організація «Юстиніан», 2006. – 272 с.
2. Fitzgerald, Patrick and Barry Wright. Looking at Law: Canada's Legal System. 5th ed. Toronto: Butterworths, 2000. – 157 p.
3. Gall, Gerald L. The Canadian Legal System. 5th ed. Toronto: Carswell, 2004. – 630 p.